

циплінарного аналізу. *Наукові записки з української історії* : збірник наукових статей. Переяслав-Хмельницький, 2015. Вип. 36. С. 112–121.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-451-1-9>

THE FORMATION OF A NEW «AXIS OF AUTHORITARIAN REGIMES» DURING RUSSIA'S FULL-SCALE INVASION OF UKRAINE AS A NEW «AXIS OF EVIL» AND A NEW CHALLENGE AND THREAT TO GLOBAL SECURITY

ФОРМУВАННЯ НОВОЇ «ОСІ АВТОРИТАРНИХ РЕЖИМІВ» ПІД ЧАС РОСІЙСЬКОГО ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ В УКРАЇНУ ЯК НОВОЇ «ОСІ ЗЛА» ТА НОВОГО ВИКЛИКУ Й ЗАГРОЗИ СВІТОВІЙ БЕЗПЕЦІ

Marukhovskiy O. O.

*Candidate of Political Sciences,
Associate Professor at the Department
of International Relations
and Journalism
University of Economics and Law
«KROK»
Kyiv, Ukraine*

Маруховський О. О.

*кандидат політичних наук,
доцент кафедри міжнародних
відносин та журналістики
Університет економіки та права
«КРОК»
м. Київ, Україна*

Актуальність проблеми дослідження формування нової «осі» авторитарних режимів під час російського повномасштабного вторгнення в Україну як нової «осі зла» та нового виклику й загрози світовій безпеці з кожним днем та з кожним роком стає все більш важливим об'єктом прискіпливого наукового інтересу з боку низки державних діячів, політиків, вчених, політологів, науковців-міжнародників, правознавців та ін.

Відомо, що нещодавно, у травні 2024 року прем'єр-міністр Великої Британії Ріші Сунак у своїй публічній промові під час виборчої кампанії у консервативному аналітичному центрі «Policy Exchange» позначив як загрозу світовій безпеці перелік таких держав, як: Росія, Китай, Іран і Північна Корея, назвавши їх «вісью авторитарних

держав» [1]. При цьому варто підкреслити, що Ріші Сунак використав термін англійською мовою *«axis of authoritarian states»*, що пролунав як схожий на термін, який використовувався «на позначення гітлерівської коаліції агресивних держав – *«axis powers»*, в яку «включали гітлерівську Німеччину, фашистську Італію та мілітаристську Японію і країни-сателіти, які спільно зі сталінським режимом стали заколотниками Другої світової війни» [2].

На думку українського військового аналітика М. Жирохова, *нова «вісь зла»*, яка поступово формується під час російського повномасштабного вторгнення в Україну цілком нагадує іншу, яка існувала за часів Другої світової війни, причому структурно схожість вражає: авторитарні держави «прагнуть кардинально трансформованого світового порядку» сьогодні «в часи глобальної взаємозалежності. Як і в Другій світовій війні, спільним ворогом цілком може стати дещо несподіваний, об'єднавчий зовнішній чинник». Тепер, на погляд М. Жирохова, нова «вісь зла» «виглядає як Іран-Росія-Китай (причому останній представлений своїм аватаром – Північною Кореєю)». Кожна з цих держав має свої власні інтереси, але «спільним є бачення майбутнього глобального світу як поля бою: Китай серйозно розглядає можливість конфлікту зі Сполученими Штатами щодо Тайваню, росія – більш тривалу війну в Європі, аж навіть до локального зіткнення з країнами НАТО, а Іран взагалі вважає, що він постійно перебуває під загрозою нападу» [3].

Відомо, що спікер Палати представників Конгресу США Майк Джонсон публічно визначив ці три авторитарні режими як нову «вісь зла», що «становлять реальну загрозу світовій безпеці. Росія, Іран та Китай – це не лише перелік опонентів США, але й держави з об'єктивно подібними системами й цілями» [4]. Більше всього їх об'єднує авторитаризм як «система жорсткого управління одного лідера та групи наблизених до нього еліт», а також відсутність демократії та тотальний контроль над усіма сферами життя суспільства, а головне – «агресивна й експансіоністська зовнішня політика» (російська окупація Криму та Донбасу, російське повномасштабне вторгнення в Україну; зазіхання Китаю на Тайвань та фінансування Іраном терористичних угруповань на Близькому Сході – Хезболла, ХАМАС і т.п.).

Проте вищезазначені авторитарні держави є «віссю зла» не тільки і не стільки через подібність схожих рис, але й через *«спільні геополітичні цілі та інтереси»*. Три держави є досить сильними гравцями на світовій арені, яких об'єднує політичне, економічне

та військово-протистояння Заходу. Разом з іншими меншими режимами (Сирія, Білорусь, КНДР) вони підтримують один одного під час голосувань в Радбезі та на Генасамблеї в ООН, економічно допомагають уникати санкцій, а також постачають озброєння» [4]. *(курсив автора тез – М.О.О.)*

До речі, відомо, що «вісь зла» існувала не тільки під час Другої світової війни, а й «у різні часи американські політики включали до такої осі режими Лівії, Сирії, Іраку, Ірану, Куби, Північної Кореї» [4].

На превеликий жаль, основний важливий для усього світу висновок, який сьогодні під час повномасштабної російської агресії проти України має зробити та частина людства, яка є цивілізованою та демократичною, це висновок про те, що «вісь зла існує». Про це слушно наголошує П. Олещук, експерт аналітичного центру «Об'єднана Україна», стверджуючи, що це «більше не публіцистична метафора, не образне порівняння. Це *абсолютно реальний геополітичний альянс* російської федерації, Ірану та Китаю (та низки сателітів останніх). Так, на відміну від умовного «Троїстого союзу» – це не якесь формальне об'єднання, засноване на договорах та урочистих підписаннях чогось, але це реальність. Реальність, заснована на найголовнішому. На вигоді учасників» [5]. При чому, як не прикро це визнавати, суттєві переваги автократій на відміну від демократій у сучасному світі полягають в тому, підкреслює П. Олещук, що «вони не потребують довгих процедур обговорення та років на розробку рішень. Пара диктаторів зустрілася, поговорила, і все – домовленість готова і починає працювати» [5]. *(Курсив автора тез – М.О.О.)*

Відомо, що П. Олещук називає цю «вісь зла» саме «вісь зла 2.0.», навіть його стаття була опублікована 26 жовтня 2023 року саме під такою назвою «Вісь зла: 2.0», де він вказує, що автократичні держави «вісі зла» мають намір кинути серйозний виклик та послабити вплив колективного Заходу на розвиток міжнародної ситуації у світі. Особливо серед них більше всіх «стала на шлях протистояння із Заходом» російська федерація, яка під час широкомасштабної військової агресії проти України «протистоїть Заходу суто терористичними методами: ядерним шантажем та військовими злочинами» проти мирного населення України [6].

Підсумовуючи усе вищенаведене, слід особливо увагу звернути на те, що мають запропонувати демократичні держави колективного Заходу проти формування нової «осі авторитарних режимів» під час російського повномасштабного вторгнення в Україну як нової «осі зла» та нового виклику й загрози світовій безпеці. Найкращі відповіді

на цю проблему можна знайти у статті Ю. Городніченка (Університет Каліфорнії, Берклі) та І. Сологуб (наукова редакторка аналітичної платформи VoxUkraine) під назвою «Нова вісь зла: щоб вижити, маємо негайно «подивитися вгору» [7].

За їх слухним твердженням, «Заходу потрібно ретельно переглянути свою попередню політику», тому що його «небажання протистояти агресору не стримує війни..., а навпаки страх перед ескалацією *викликає* ескалацію». Висновок авторів статті звучить водночас і як вирок, і як заклик до дій: «Демократичний світ має негайно визнати вісь зла та її сателітів смертельною небезпекою та вжити відповідних заходів, щоб позбавити їх можливості вести війни». Обгрунтовуючи ці заходи, вони наголошують на тому, що демократичним державам Заходу необхідно: 1) «проводити скоординовану політику для максимізації» свого впливу на «вісь авторитарних режимів»; 2) «забезпечити країни, які воюють (Україну та Ізраїль), необхідною зброєю та боєприпасами»; 3) «застосувати санкції та забезпечити їх дотримання»; 4) «конфіскувати російські активи» для того, щоб *«позбавити агресорів можливості вести війни як демонстрацію сили»* [7]. (*Курсив авторів статті*).

Доречним буде підкреслити цінність останнього речення в статті як загальної рекомендації усій демократичній частині людства: «якщо демократії не зможуть виступити єдиним фронтом і дати рішучу відсіч сучасній осі зла, зрештою війна може поглинути світ» [7]. Тобто, можна констатувати, що на даний момент людство перебуває у потенційно першій фазі Третьої світової війни, яка розпочалась із анексії росіянами Криму, досягла свого піку у вигляді повномасштабного російського вторгнення в Україну в 2022 р. і продовжується російським ядерним шантажем і залякуванням. Тому тільки консолідована позиція всього цивілізованого світу може зупинити «багаття третьої світової війни», локалізувавши і зупинивши її в Україні, адже у протилежному випадку у війну буде втягнута не тільки уся Європа, а й багато інших країн світу.

Література:

1. Melley Brian. British Prime Minister warns of 'axis of authoritarian states' in pre-election speech. *Associated Press News*. 13.05.2024. URL: <https://apnews.com/article/uk-british-sunak-politics-danger-speech-starmer887bd7c87b12f868b79f42aa6af60a57> (Дата звернення: 28.05.2024).

2. Голобородько В. Британський прем'єр позначив росію та її партнерів словом, схожим на термін, яким позначають гітлерівську коаліцію. *Дзеркало тижня*. 14.05.2024. URL: <https://zn.ua/ukr/europe/britanskij-premjer-poznachiv-rosiju-ta-jjii-partneriv-slovom-skhozhim-na-termin-jakim-poznachajut-hitlerivsku-koalitsiju.html> (Дата звернення: 28.05.2024).

3. Жирохов М. Нова «вісь зла» – хиткий союз різновекторних сил. *Український новинний портал gazeta.ua* 18.05.2024. URL: https://m.gazeta.ua/articles/poglyad/_nova-vis-zla-hitkij-soyuz-riznovektornih-sil/1181465 (Дата звернення: 29.05.2024).

4. Чорна М. 5 речей, які об'єднують нову «вісь зла». *Media «Християни для України»*. 20.04.2024. URL: <https://media.c4u.org.ua/articles/2487> (Дата звернення: 29.05.2024).

5. Олешук П. Вісь зла існує. *Главком*. 08.10.2023. URL: <https://glavcom.ua/amp/columns/poleshuk/vis-zla-isnuje-961203.html> (Дата звернення: 30.05.2024).

6. Олешук П. Вісь зла: 2.0. *The Gaze*. 26.10.2023. URL: <https://thegaze.media/news/axis-of-evil-20> (Дата звернення: 30.05.2024).

7. Городніченко Ю., Сологуб І. Нова вісь зла: щоб вижити, маємо негайно «подивитися вгору». *VoxUkraine*. 16.10.2023. <https://voxukraine.org/nova-vis-zla-shhob-vyzhyty-mayemo-negajno-podyvytysya-vgoru> (Дата звернення: 31.05.2024).